

ARVEN

Nr 131

3/2024

44. årgang

ISSN 0800-2347

ARVEN - Meldingsblad for Sannidal Historielag

Et 40-årsminne:

Flaggstanga på Sannidal ungdomsskole

Første flaggheising 17. mai 1984.

Les videre på side 2 ►

Et 40-årsminne:

Flaggstanga på Sannidal ungdomsskole

Denne notisen har vi funnet i «Vestmar» for 4. april 1984:

«Ved den nye ungdomsskolen i Sannidal er disponible midler til utsmykking for tiden lik null. Det er ytret ønske om å få skaffet til veie ei flaggstang og flagg til bruk 17. mai. Etter en slik henvendelse tok Olav Tveitereid opp spørsmålet på skogeierlagets årsmøte torsdag. Men da lagskassa bare inneholdt 86 kr. og skogrådets rentemidler ikke er disponible til slike villfarelser, samtidig som nasjonalfølelsen sprenger alle grenser blant skogeierne – var det ikke annet å gjøre enn å la en hatt gå rundt blant møtedeltakerne. Resultatet ble 1800 kr. til nytt flagg og flaggstang til Sannidal ungdomsskole. Betingelsen som ble stillet, var at stangen skulle være av tre. AL.»

Tidlig om morgenen 17. mai 1984 ble flaggstanga og flagget høytidelig tatt i bruk. På bildet på side 1 ser vi f.v.: Anne Beate Lien fra elevrådet, Thor Lien fra Skogeierlaget og rektor Sverre Brændhagen. Dessuten var noen av

lærerne til stede. Denne stanga var til stor glede i de nærmeste årene etterpå, og flaggheisingen hver 17. mai gikk på «rundgang» blant de lærerne som bodde i nærmiljøet.

Etter noen år måtte imidlertid lærernes arbeidsrom utvides østover, og i forbindelse med utvidelse nr. to i 2009-2010 måtte dessverre flaggstanga vike. Og nå, drøye førti år etter innvielsen, må som kjent kanskje hele skolen vike.

Dette året, Sannidal ungdomsskoles første år, var skolen også representert i barnetoget 17. mai. Bildet er tatt under oppstillingen ved barneskolen før avgang. Kanskje det er noen av våre lesere, som er født 1968-70, som kjenner seg igjen?

Vi viser ellers til Arven nr. 98 (3/2013) for mer om Sannidal ungdomsskoles historie. Denne historien kan dessverre ta slutt i 2025, på tross av at skolen nesten aldri har hatt flere elever enn nå.

RG

En Sannidalssang

Da Ellen Bråtvannsdal tidligere i høst besøkte slektas feriested, Strandjorde, som ligger ved Toke i Drangedal, kom hun til å titte i en gammel bibel som stod i en hylle der. Der fant hun et avisutklipp fra 1930, med «En Sannidalssang», skrevet av Jon Nossen. Bibelen har tilhørt Hjørdis Naas (født Strandjorde), Ellens grandtante. Hun var gift og bodde på Lundereid. Forfatteren av sangen, Jon Nossen (1887 – 1975) var født og vokste opp i Kil, som sønn av lærer i Kil og organist i Sannidal kirke, Johan Nossen, og Synnøve Helene Barstad. Jon Nossen giftet seg i 1915 med Sally Mathilde Jensdatter Lindheim (1892 – 1953). (Om Jons far, Johan Nossen: se Arven nr. 85, 1/2009, s. 1-4.)

En Sannidalssang.

Der hvor knatter og fjell ligger strødt rundt omkring
mellem skoger og myrer og vann,
der hvor veien gjør bukter og kroker og sving —
der, ja der er vår bygd og vårt land:

Der hvor fjorden går inn under Brattøyas strand,
og bak tangen der lager en Kil,
der hvor elva går med gjennom skar, gjennom vann,
skaper arbeid og lykke dertil. —

Der hvor stien sig slynger i skogholtet inn
og går stilt over røtter og bar,
hvor det dufter av myr og av pors og av lyng;
under åsen der hjemme vi har.

Se hvor engene bløkker i skogskyggens ro,
hør det bruser i hei og i li.

Men i granntoppen måltrosten synger for to;
her er fred, men dog arbeid og liv.

Ifra knuten vi ser dig vel slik som du er
med ditt skogteppe over dig bredt.
Sus da skog, vokt dig stor som du engang var her,
og giv ly for vår voksende slekt!

Oppi dalen står kirken så stille og lav,
den er satt der på Sandauka-vang,
og der hviler de gamle i grav innved grav —
der vi også skal hvile engang.

Mars 1930.

Jon Nossen.

Vi vil ellers nevne at det som eldre folk i Sannidal kaller «Sannidalssangen», er skrevet av Kristen Lindheim, klokker i Sannidal 1920-1948 og også lærer ved Mo skole. Denne består av fire vers med åtte linjer i hvert vers, og begynner slik: «Sannidal min hjembygd kjære, fredfull, fager, lys og skjønn...».

Da vi fikk strøm på Skarvang

I tillegg til intervjuene med foreldrene sine i 1980 (se Arven nr. 129 og 130), har Ingvar Skarvang (f. 1944 og oppvokst på Skarvang gård i Kjølebrønd) også skrevet ned noen erindringer om forskjellige forhold på Skarvang under oppveksten.

Disse har han kalt «Små historier fra mitt liv».

Vi har fått lov til å gjengi noen av disse i Arven, og begynner med «Da vi fikk strøm på Skarvang».

Da jeg var liten, hadde vi ikke elektrisk strøm. Vi brukte parafinlamper og vedkomfyr. I stua hadde vi en rundbrenner, og jeg tror vi hadde en flatbrenner i kjøkkenet. Vi hadde aldri lys på i kjøkkenet når vi ikke var der. Når vi skulle ut, så var det fjøslykt som gjaldt. Vi hadde også en lykt med stearinlys i. De fleste gårdene rundt oss hadde fått strøm. Både på Røysland og på Dobbe og Brekka hadde de innlagt strøm. Pappa lånte en landbruksmotor på Røysland som han brukte til tresking, og de var svært interessert i å selge den til han, men pappa regnet med at vi kom til å få strøm, så han kjøpte ikke denne motoren. Jeg husker at når vi var på Hannemyr, viste onkel John stolt fram det de hadde av elektriske duppeditter (Det var i grunnen ikke så mye), men jeg tror det irriterte mamma og pappa en del, og usikkerheten om vi noen gang kom til å få strøm, var der. Det ble etter hvert

bestemt at vi skulle få strøm, men pappa måtte skaffe stolpene selv. Jeg husker han hogg noen furuer i skråningen under Solknuten. Disse ble dratt ned til der stolpen skulle stå.

Transformatoren ble plassert nesten borte ved Saga, og det var 220 V linje som gikk videre til Skarvang. Installasjonen i huset ble utført vinteren 1950, det var ikke så mange punktene vi trengte den gangen. Vi kunne velge mellom VIPPE og MÅLER. Pappa valgte VIPPE, og vi hadde 1000 W. Hvis vi brukte mer enn 1000 W så blinka lyset og vi måtte skru av ei lampe for å få stabil strøm igjen. Vi kjøpte en KPS elektrisk komfyr. Det var en magasinkomfyr.

I magasinkomfyren er den ene plata konstruert som en jernsylinder med diameter ca 20 cm og høyde ca 20 cm. Dette gir en vekt på 20 - 30 kg og

Vippe er en form for strømmåler. På 1920-30-tallet kunne husholdningene abonnere på en gitt mengde watt, for eksempel 500 watt. Ved overforbruk begynte lyset å blinke, slik at man ble gjort oppmerksom på overforbruket. Ved å skru av noen elektriske forbrukere, ble lyset stabilt igjen.

stor varmekapasitet. Denne sylindere var montert inn i komfyren omgitt av isolasjon og med et tykt, isolerende lokk. Høyden på «magasinplata» førte til at stekeovnen kom lavere i ovnen enn hva som er vanlig i dag. Med den store varmekapasiteten ble hovedplata holdt varm døgnet rundt med en gjennomsnittlig lav effekt. Ved bruk brukte en gjerne den varme magasinplata til oppkok og de øvrige platene for videre koking. (Internett)

Vi skaffet også en 3 fas elektrisk motor fra Per Kure. Jeg tror den var på 4 Hk. Den var så tung at det måtte 2 personer til for å flytte den. Den ble brukt til vedkapping, saging, treskemaskin, rensesmaskin og hakkelsesmaskin, og den måtte derfor flyttes rundt. Strømmen til denne gikk jo ikke via vippa, og jeg tror vi betalte 75 kr i året for å ha 3 fas som ikke var innom noen måler eller vippe. På de fleste gårdene ble det nok koblet et 1 fas uttak på denne kursen.

Vi fikk strøm 31. mars 1950, og jeg husker at jeg hadde fått beskjed av Knut Asbjørn om at jeg skulle slå på utelampa på uthuset hvis vi hadde fått strøm, slik at han kunne se at strømmen var kommet når han kom fra skolen.

Første natt vi hadde strøm, lå mamma og pappa med lyset på, for å feire at de endelig hadde fått elektrisk lys. Astrid og jeg lå på samme rom som mamma og pappa. Etter en stund var Astrid lei av å forsøke å sove i et opplyst rom, og hun utbrøt: «Jeg er mett på elektrisk lys».

Knut Asbjørn sto til konfirmasjon i 1951, og det ble litt vanskelig å stille til selskap med bare

1000 W før vippa slo til. Vi snakka med E-verket, og fikk vite hvordan man kunne koble strømmen forbi vippa, og det var jo greit å vite!

De jeg husker fra E-verket i Sannidal, er Fritjof Thorbjørnsen, som var leder, og så var det Jon Thorsen og Asbjørn Nilsen.

Den gamle 6 V radioen ble bygd om til 220 V. Vi fikk etter hvert varmtvannsbeholder og vaske-maskin, og selv om vi måtte vente lenge før vi fikk strøm, fikk vi mye elektrisk utstyr på plass ganske raskt. I familieselskaper så ble det ofte diskutert hva som var best, vippe eller måler, magasinkomfyr eller platekomfyr, Hoover eller Evalet vaskemaskin. Vi hadde en Hoover vaske-maskin med vrimaskin.

Jeg husker at pappa fikk et gavekort hos Thor Eriksen på 50-års dagen (18. sept. 1953), og det brukte han til å kjøpe en liten elektrisk motor som vi brukte på slipesteinen. Kjøleskap og fryser fikk vi ikke før i 1958, tror jeg.

Gaveliste til Arven fra august-24 til og med oktober-24

SL 300, GWH 200, JCK 400, A-CES 200, AJA 100, HWL 200, AJ 200, KMKW 250, HW 250, AESS 300, WT 300, OSB 400, IKS 500, SMS 250, SH 200, TEN 200, SL 200, KS 200, GB 250, IRMB 300, RØ 300, ET 300, IR 400, ATB 200, TRS 200, JHØ 200, MS 200, SAK 400, ILS 200, JE 300, SL 200, HLH 200, MN-NH 200, LE 250, KHL 250, DKB 300, MAS 300, EKN 300, GTD 400, ADR 500, ERR 300, TR 300, TGD 300, ISJ 150, PR 250, EHB 500, GJJA 150, ESL 200, BES 200, KKS 300, ME 200, GH 300, GS 300, ?? 1000, HS 150, GIBH 200, HL 200, LR 200, JA 200, AaMR 250, PMAa 300, ?? 300, ?? 300, IÅTS 200, EIH 250, KE 200, MH 200, PJ 300, BNF 150, KAK 200, KRS 300, OV 300, EH 300, ?? 300, GTH 150, BD 300, HS 200, IM 200, UK 250, SEM 300

Vi takker for alle gavene. Pengene går direkte til trykking og utsendelse av bladet. Ta kontakt hvis dere mangler blader, så prøver vi å ordne det.

Riktig adresse er veldig viktig!

Stoff og bilder til bladet vil vi gjerne få tips om, og nye abonnenter ønskes velkommen.

Sannidal Historielags høstmøte 2024

Siste kveld i oktober ble årets høstmøte avholdt. Fra før vet vi at disse møtene er populære, så også i år. Over 130 interesserte fra nær og fjern, i tillegg til en stor gjeng i kjøkken-tjeneste, fylte nesten hele gymsalen på Sannidal ungdomsskole, også kalt «Grendehuset». Etter en kjapp velkomst av Kjell Ove Heistad og med Jens Barland ved pianoet, ble sangen «Mellom bakkar og berg» sunget før foredragsholder Erik Næsland fikk slippe til.

Foredraget het «**Dalsfos kraftverk - Elektrisitet til 4 kommuner**».

For lokalkjente kan det undres på om sangen var tilfeldig valgt. Den passet bra til foredraget, for det fantes før i tiden nemlig en veldig lokal variant som ble kalt «Mellom Bakke og Berg oppi Dalsfoss». Både Bakke og Berg var høyt oppe i stillingene på Dalsfoss og bodde begge der med familiene sine.

Erik Næsland har vært knyttet til Dalsfoss siden han ble født, og han har masse kunnskap om og stor interesse for temaet. Han vokste opp tett på kraftverket, hadde området som lekeplass og senere som arbeidsgiver og har hatt mange styreverv i tilknytning til kraftverkene og Kragerøvassdraget.

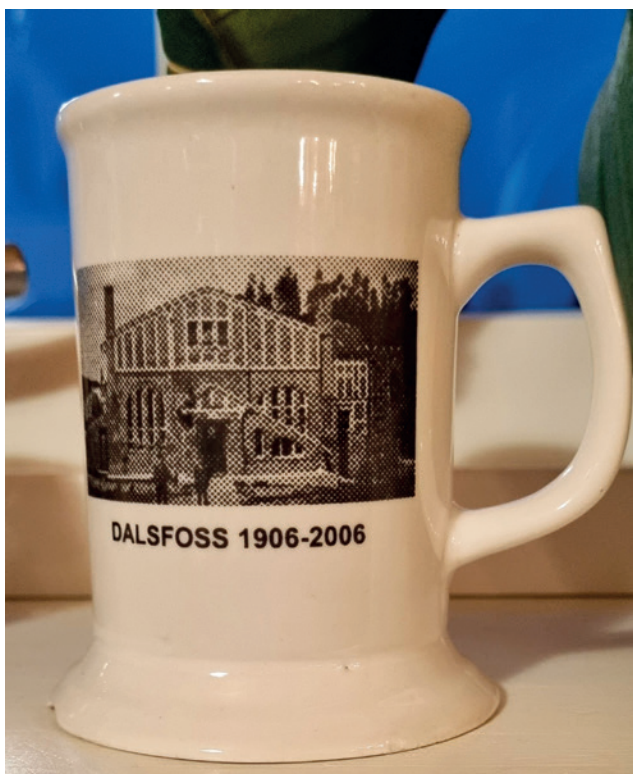
Foredraget startet med et flott bakgrunnsbilde av selve kraftstasjonen på Dalsfoss. Erik Næsland viste også fram jubileumskruset fra 2006, da Skagerak Energi i samarbeid med Farsjø Vel feiret 100 årsjubileum for oppstarten i 1906. Han viste også fram mange bøker fra området som han har brukt som kilder.

De fire kommunene er selvfølgelig Kragerø, Skåtøy, Sannidal og Drangedal. Dette var lenge før sammenslåingen. Perioden det dreide seg om, var fra ca. 1890 til ca. 1950. Fra parafin, gass og vedfyring skulle det bli framgang da strømmen kom.

I 1864 ble det bygget en dam ved Lundereid, og vannstanden ble hevet med 2 meter. Dette var for lettere å få tømmer fra Drangedal ned til Kragerø via vannveiene. Denne dammen ble revet en del av da Dalsfossanlegget kom i gang, men restene av den var synlig da det var så veldig lav vannstand i Toke for et par år siden. Det ble satt inn en båt på Toke som gikk fra Drangedal til Merkebekk. Det var Tokedølen, som gikk i trafikk fra 1864 til 1927. En annen båt, Turist, kunne gå helt til Dalsfoss, en siste rest av den ligger fortsatt i vannkanten i Dalsfoss.

Kragerø Fossekompani ble startet som et samarbeid mellom tresliperier og sagbruk i Kragerødistriktet i 1899. Disse engasjerte seg da alle trengte strøm, og allerede året etter ble arbeidet med Dalsfosdammen påbegynt. Selve byggingen pågikk fra 1900 til 1903, da sto selve stasjonen ferdig. Lokal stein og sand fra Langmo like i nærheten ble fraktet til bygget. Det var veldig tunge stein, så det ble laget en transportbane fra Langmo og en dampkran til hjelp ved dammen. Sement måtte fraktes med hest og kjerre til Farsjø stasjon. Derfra måtte den over i ferje, som ble bygget for prosjektet. Da måtte vannet holdes åpent og fritt for is hele året i tre år, for det ble jobbet året rundt. Sementen ble lagret i «Sementbua» som fortsatt eksisterer. På anlegget jobbet det 40 mann i 3 år, 10 timers dag for 3 kroner dagen. Hele anlegget kostet 250 000 kroner, som var mye penger den gangen.

Det ble livlig i Dalsfossgrenda med så mange som jobbet på anlegget. Det ble bygget flere huser, deriblant direktørbolig og overnattingssted for arbeiderne. Et hus rommet hele 40 mann, «Monte Carlo» i første etasje og «Klubben» i andre. Dette var egentlig et bolighus av normal størrelse den gangen, så da skjønner vi at de jobbet på skift og sov på skift. Kantine var det på «Solvang», nede ved Farsjøelva, i huset som senere ble Sigurd Rindes residens. Tor Mo fra Gjerstad, gift til Svenum, startet opp og drev butikk i Dalsfoss på den tiden.

Da dammen var ferdig, begynte Kragerø Fossekompani å få økonomiske problemer, og NEA, Norsk Elektrokjemisk Aksjeselskap, kom på banen i 1906. Sam Eyde, grunnleggeren av Norsk Hydro, var også behjelpelig i starten. Tyske selskaper hadde begynt å kjøpe opp fosser i Norge, noe som førte til at Stortinget fikk vedtatt «Panikkloven», som den også kalles i dag. Den gjorde at det ble vanskelig å fortsette kjøp. Dalsfos Kraftverk var det første kraftverket som fikk konsesjon i 1906 etter at denne loven kom. I 1907 var hele anlegget nesten ferdig. Sigurd Rinde, som senere ble en viktig person i Dalsfoss, begynte med å kjøre murstein fra Kragerø til selve stasjonsbygningen. Da var han 16 år og lånte hest og kjerre av sin far. Sigurd Rinde ble senere eier av Vadfos Bruk.

Det måtte tre store aggregater til for å drive kraftverket. Disse kom i seks deler med dampbåt fra Tyskland til Kil, bare en del veide 11000 kg. De ble dratt opp Rindekleiva på stokker og med taljer, og fire mann vekslet på å gå foran og bak, alt etter hvordan bakkene gikk videre opp mot Farsjø. I 1910 var alt på plass, og aggregatene gikk fram til 1958. Da ble to av dem byttet ut med to mer moderne som hadde bedre kapasitet. Det ene aggregatet gikk fra 1908 til 2022, da Skagerak Energi stengte kraftstasjonen, men aggregatet står der fortsatt. Det er det som har vært lengst i daglig drift i Norge. Dette aggregatet kunne gå på 4 kubikk/sekund med vann som konsesjonen er gitt for. Den nye kraftstasjonen har større kapasitet og ved lavvann klarer den ikke å produsere strøm. For to år siden skjedde nettopp det. Da ble det ikke produsert strøm på tre måneder grunnet altfor lav vannstand. Nivået på vannstanden i Toke ble hevet til 4,60

Jubileumskruset.
Foto: AS

>>

meter, noe det fortsatt er i dag. På dammen var det 700 nåler som måtte trekkes eller settes for å regulere dette. En nål var en veldig lang 10x10 cm treplanke som ble satt med håndmakt og trukket ved hjelp av vippevogn på skinner. Dette kunne være livsfarlig når vannstanden ble høy og presset på plankene ble stort.

I 1908 ble også Karbidfabrikken i Kragerø startet, og den var i drift fram til 1928. Det var hovedsakelig et ønske om belysning i gatene, boliger og en enkel kokeplate til matlaging. Det ble også brukt til sveising. Tidligere ble det benyttet gass til særlig gatelys. Karbid inneholder kalkstein og koks, og ved kjemiske reaksjoner omdannes det til kalsiumkarbid. Dette gir også masse sot og røyk, og husmødrene klagde på svarte klesvasker. 200 mann jobbet der, og det veide litt opp for klesvasken, da det var trange tider og folk var glade for alt arbeid. Men produksjonen var noe ustabil, og de tyske eierne trakk seg etter hvert ut til andre steder. Kragerø var ikke stedet for slik produksjon.

Kragerø Kommunale Elektrisitetsverk fikk 1909 kontrakt med NEA via Karbidfabrikken. Det ble påbegynt strømforsyning i sentrum. 1919 startet Skåtøy Kommunale Elektrisitetsverk. Arbeidet med strømforsyning fortsatte rundt sentrumskjernen og videre utover øyene og Levangshalvøya. Jomfruland fikk strøm i 1952.

Sannidal kommunale Elektrisitetsverk startet utbygging av strøm i 1919. Kjølebrønd skulle ha fått i 1939/40, men krigen kom og planene ble

utsatt en tid, og først på slutten av 40-tallet fikk de endelig strøm.

Drangedal kommunale Elektrisitetsverk inngikk kontrakt med Dalsfos Kraftverk i 1920. De startet utbyggingen, men med de lange avstandene tok det veldig lang tid. I 1928 gikk de konkurs og ble overtatt av en kreditor fram til 1936, da kommunen igjen overtok og utbyggingen fortsatte.

De første stolpene som ble brukt, var ren furu. Etter hvert ble disse trykkimpregnert med kreosot, før det enda senere ble stålmaster. Høyspentlinja fra Dalsfoss til Kragerø ble kalt «Den grønne linja». Det var ca. 130-140 master og rundt 100 meter mellom dem. Erik tok på seg som 16-åring å male linja som sommerjobb. Andre året og med hjelp fra en sprek pensjonist, ble alle mastene grønne ned til byen.

Det ble stor etterspørsel etter strøm etter krigen. Naper dreiv stort og manglet strøm. Han var en pådriver for at det i 1949 ble en «samkjøring» med SKK i Skien. På 50-tallet startet NEA med å bygge ut mange kraftstasjoner i distriktet, da de mindre fossene også ble utnyttet.

Selve stasjonsbygningen på Dalsfoss er et flott bygg i jugendstil med romerske vinduer. Det ble allerede i 2006 planlagt fredning, noe som skjedde i 2020. Det er ønskelig at dette kan bli en form for museum, for det er bra vedlikeholdt og bør absolutt tas vare på for framtida. På 50-tallet var det 10 mann fast i arbeid, i dag er det en mann som styrer fem verk. Men historien ligger der fortsatt.

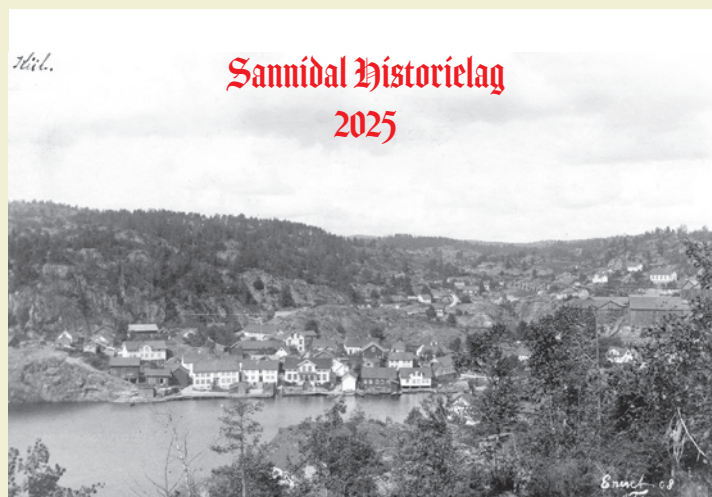
Etter foredraget ble det en god pause med bevertning, loddsalg og forhåndssalg av årskalenderen for 2025. Det kom inn hele 35 000 kroner, så historielaget støtter befolkningen godt opp om. Erik Næsland og Jens Barland fikk hver sin blomst for vel utførte oppdrag.

Det anbefales å se foredraget i sin helhet, link ligger her: <https://sannidalhistorielag.no/erik-naesland-kaserer-om-dalsfos-kraftstasjon-elektrisit-et-til-4-kommuner/>

Tekst: AS.

Foto: Ernst Kalseth.

Årskalender for 2025

ble lansert på høstmøtet til Sannidal historielag den 31. oktober, og det resulterte i et flott salg.

Kalenderen koster kun kr 200,-(+evt. porto) og kan som vanlig kjøpes på **Eurosko Alti Kragerø**, på Sannidal Historielags salgsstand på **Alti Kragerø** 22.11, 23.11, 29.11, 30.11. 6.12 og 7.12.

Ønsker du kalenderen tilsendt, er det bare å sende oss en melding på **post@sannidalhistorielag.no** eller til **91 18 26 09**.

Alfabetisk oversikt over Arvens artikler 1-128

Det har blitt utgitt hele 131 utgaver av Arven. Noen synes det er artig å gå tilbake til tidligere artikler og lese om igjen ting de tror de har glemt, eller kanskje sjekke om det huskes riktig. Noen ganger er det noen som virkelig tar tak i ting, og da tenker vi på den fullstendige alfabetiske oversikten over alle artiklene og bildene som har blitt omtalt til og med nr. 128. Lista ligger på historielagets hjemmeside. Siden den er på 25 sider, vises det til linken her:

<https://sannidalhistorielag.no/wp-content/uploads/2024/03/Arven-oversikt-over-alle-artikler-utgitt-nr-1-128.pdf>

Tor Martin Grue, Jan Sundbø, Ove Bertelsen og Johan Ellingsen i sving på østveggen.

Dugnadsarbeid på Mo skole høsten 2024

Alfred og Jørgen Eikehaug maler vestveggen.

Jon Isak Moe Nesland og Petter Knudsen setter opp stillingen.

Det ble også tid til pauser med nybakt eplekake. På bildet Stian Brynemo, Ove Bertelsen, Tor Martin Grue, Johan Ellingsen, Jan Sundbø og Sverre Baann.

Mo skole ble overtatt av Sannidal historielag i 2017. Det ble i den forbindelse utført et omfattende dugnadsarbeid med utvendig og innvendig maling. Selv om dette kun er 7 år siden, viste det seg at den utvendige malingen ikke holdt mål. Skolen var sterkt preget av oppsprukken maling og soppangrep.

Det ble derfor besluttet å gjøre en innsats for å unngå ytterligere forfall på bygningen.

En stor dugnadsgjeng har bidratt med arbeidet, som har pågått fra slutten av august til tidlig oktober. Følgende har bidratt med dugnads-

innsats på skolen: Petter Knudsen, Jon Isak Moe Nesland, Olaf Skarvang, Jan Sundbø, Jens Erik Farsjø, Alfred Eikehaug, Jørgen Eikehaug, Torstein Lofthaug, Petter Wellek Baann, Sverre Baann, Johan Ellingsen, Ove Bertelsen, Stian Brynemo, Tor Martin Grue, Kai Torsdal, Arild Eggum Humlestad, Hanne Sætre og Ole Tommy Nyland.

Så håper vi at malingen denne gangen holder i mange år. En stor takk til alle som har bidratt med dugnadsarbeidet!

Tekst og foto: OTN

Skolen har blitt som ny etter god dugnadsinnsats.

I Arven har vi de siste årene trykket en del av Lars Jacob Moes (1939-2022) erindringer fra Lønne og Vestbygda. Vi har også noen småhistorier fra det samme området liggende etter ham, og disse presenterer vi fortløpende.

Minner fra Vestbygda (6)

Hestehola på Lønne

På sørsiden av gårdsveien, rett ved den gamle brønnen ved bryggerhuset, var det sprengt eller kila ut noen steiner i fjellet slik at det dannet ei lita hule. Den rommet kanskje 80 liter med vann. Rett ovenfor var det et lite vannsik, så den var nesten alltid full av vann. Når hestene kom forbi, tok de ofte en slurk vann her. Da vi flytta til Lønne, var Ingebjørg litt engstelig for at de minste ungene skulle plumpe oppi. Derfor ble den fylt med stein. Men den ligger der dendag i dag, og kan gjøres operativ på kort varsel.

Ole Jørgen Bjørnstad brakk beinet i skibakken ved Bjorkjennndalen

Etter en telefonsamtale med Ole Jørgen søndag 21. oktober 2018, fikk jeg bekreftet den historien som følger her. Vinteren 1950-51 gikk Ole på Framhaldsskolen i Kragerø. En dag gjorde han avtale med noen kamerater om at de om ettermiddagen skulle møtes ved hoppbakken Bjorkjennndalen ved Lønnerød. Denne bakken lå like vest for den gamle kverna. Ole møtte opp, med den andre uteble av forskjellige grunner. Han tenkte da at når han først hadde tatt turen bort i bakken, ville han prøve et hopp. Han gikk derfor på og satte utfor. Det var skarpt føre, så han fikk god fart og havnet nesten i bunnen av bakken. Det var det så løst underlag at han slo gjennom og for framover. I fallet brakk han det høyre leggbeinet ganske stygt. Der lå han så helt alene uten noen til å hjelpe seg. Han begynte straks å rope om hjelp, men ingen hørte ham. Han klarte til slutt å få av seg skia og aka seg mot Lønnerødveien. Da fikk han se hodet på Ingeborg Lønnerød som var på vei hjem. Men hun reagerte ikke på ropene hans; hun trodde vel at det var noen ungdommer som herja og hadde det moro i skibakken.

Han fortsatte likevel å rope om hjelp. Til slutt hørte kameraten hans, Torbjørn, ropene helt bort til Nygård. Han kom straks løpende over Lona og fant da Ole. Torbjørn løp deretter til Vestgård der han traff Alfred Snøås, som ble med tilbake med hest og slede. Fra Vestgård ble Ole kjørt med bil til sykehuset Marienlyst i Kragerø, men han kunne ikke huske hvem som

kjørte ham dit. Det var trolig Reidar Lønne, som på den tida hadde bil.

På sykehuset lå han i over fire timer mens doktor Palmstrøm spjelket og lappet ham sammen. Han ble deretter liggende på sykehuset i flere uker. Da han endelig kom hjem, laga far Morten krykker til ham av to solide hasselkjepper. Det gjorde han ved å dele kjeppene ned et stykke og sette inn en trebit i åpningen øverst. Ole fortalte at han etter noen ukers rekonvalesens ble helt fin i beinet, og han har ikke siden hatt noen problemer med det. Men lycka var at Torbjørn hørte ropene hans. Ellers kunne dette ha fått fatale følger.

Å fuse (kaste på stikka)

Da vi var guttunger, var det en yndet aktivitet å «fuse». Det starta straks det ble en bar flekk i grusveien. Opplegget var å tegne en rett strek, ca. 1 meter lang, i grusen, og så bestemme en avstand, ofte 4 – 5 meter. Guttungene brukte ettører mens de eldre brukte toører eller til og med femører.

To spillemåter var mulig. A: Alle kasta en hver. Så kunne alle kaste to til hvis de ville. Den som lå dårligst an, kasta først o.s.v. Den som til slutt lå på eller næmest streken, fikk hele potten. B: Alle kasta en hver. Den som lå dårligst an, kunne «våge», dvs. kaste så mange han ønsket inntil han passerte noen. Så var det den som lå sist, som fortsatte. Hvis en ble liggende midt på streken, var det sjelden noen som utfordret, men det kunne fortsette med kniving om de andre plassene. Noen ganger kunne det også hende et en ble «klinket» ut av posisjon. Det var lovlig.

Potten kunne noen ganger bli ganske stor, kanskje over en krone. Når alle hadde «gitt seg», skulle det ristes. Man valgte krone eller mynt og kunne plukke opp det som viste det valgte etter risting. Så skulle nr. to riste, o.s.v. Ristingen fortsatte til alt var vekk. Ristingen hadde litt med flaks å gjøre. Var man heldig, kunne kanskje tre fjerdedeler bli ditt. Men det kunne også gå motsatt vei. Foreldrene våre var ikke særlig begeistret for aktiviteten, men de godtok det så lenge vi ikke fusa på søndager.

Julehilsen til Arvens lesere 2024

*Når jula banker på vår dør og julefreden senker seg,
tar vi fram minner fra før, et gammelt julekort kan vise vei.*

Dette ønsket om god jul kom til Sannidal i 1953.

Fantasien hjelper oss til å se at englene har dalt ned.

*De gjemmer seg bare, bak eller i skjulet,
og nissen, sitter ikke han i stabbursglugga og følger med?*

Venter på grøten som skal komme, men det er først når arbeidsdagen er omme.

Mor med stakken sliter i bakken, på glatte isen må ho ned til grisen.

I fjøset står også kua, ho skal melkes før mor kan ta kvelden i stua.

*Så sitter mor der og undrer seg på, om ho noe besøk vil få,
kanskje en liten dompap titter inn, det er hyggelig, det og.*

ASAA

***Redaksjonskomiteen ønsker alle Arvens lesere en riktig god jul,
og som de avslutter i «Åsted Norge»: Ta vare på hverandre.***

VISER FRA SANDØKEDAL (12)

Fra Hasse Lønne, som var bosatt i Oslo og hadde stor slekt i Sannidal, fikk Arven for noen år siden tilgang til et hefte med tittelen «Viser fra Sandøkedal, samlet og nedtegnet af Jørgen Pedersen Tyvand og hans Døtre i Aaret 1887».

En Ny Vise

*O yndigste Dukke og deiligste Mø, blant alle jeg dig har udvalgt,
som Blomster i Engen saa deilig og skjøn,
af høie Gestalt hvergang dine Øine jeg ser, af Glede mit Hjerte da ler,
jeg ser ei din lige blant Pigerne fler.*

*Gak ind i dit Hjerte, tag Herren med dig, spørg Fader og Moder om Lov,
og kom saa tilbage og sig det for mig hvad Svar du af dem haver faat.
Jeg haaber de svarer dig saa at jeg dig til min Ven kunde faa,
du er kun allene mit Hjertes Attraa.*

*Hvor Nabosøn er det som beiler til mig, hans Forundring jeg neppe forstaa,
og sig mig hvad Aarsag det er,
og sig mig hvorhved paa Tid eller Sted jeg haver forvoldt dig til minste Fortred,
hvorfor er du bleven saa vred.*

*Til Svar paa dit Spørgsmaal jeg give ei kan, jeg skyttet ei mere om dig,
en staselig Ungkarl af høiere Stand har nyligen beilet til mig,
den Mand som jeg faar har Penger og Gaard, du neppe kan byde mig Fattigheds Kaar,
nu haaber jeg du mig forstaar.*

*Min søde Marie, du mindes den Gang vi sad under Bjerken saa fro,
med Glede vi hørte paa Lærken den sang, da svor vi hinanden vor Tro,
men hermed Adjø ustadige Mø, for mig synes Jorden en kummerfuld Ø,
hvorfor jeg i Sorgen maa dø.*

*O kjære min Ole, forlat mig min Skjemt, jeg elsker dig endnu som før,
og kunde du tro at jeg havde dig glemt, se nu har jeg aabnet min Dør,
kom hit i min Arm, min Seng den er varm, dog sagte at Moder ei vekkes ved Larm,
og lad mig bortkysse din Harm.*

Dyrene var barnas favoritter.

Åpen gård 25. august 2024

Ca. 500 personer fant veien til Bygdetunet denne fine augustdagen da Sannidal og Skåtøy skogeierlag og Sannidal og Skåtøy bondelag, inviterte til Åpen gård på Bygdetunet. De 15 tidligere arrangementene har alle funnet sted på gårdene rundt i bygda, men valget av Bygdetunet som ramme rundt årets arrangement var meget vellykket. Det er jo nettopp her vi finner den største samlingen av gårds- og skogshistorie i distriktet.

Aktiviteter for store og små var det heller ikke mangel på: skogstevling, natursti og luftgeværskyting. Dyr hører også med på Åpen gård. Her var hester, kuer, sauer, høns og griser, noe som ble satt stor pris på, spesielt blant de yngste. Det er fint med slike arrangementer der folk treffes til sosialt samvær og for å slå av en prat. Denne gang rundt Peders store kjele med «skaukaffi».

TEKST: OB • FOTO: OTN

Det var mye folk på Bygdetunet denne dagen.

Lang kø for å skyte med luftgevær.

Folk og dyr trives på Bygdetunet.

Returadresse: Sannidal Historielag, adr.: Gunnar Aabøe, Solstadbakken 16, 3766 Sannidal

Tvillinger

*Leif (t.v.) og Sigurd Rønning ble født i Vadfoss i 1918.
Foreldre: Gunnar Rønning og Anne Johanne Aslaksdatter Lønne.
Det er mange i Sannidal som husker disse to.
Sigurd drev Sannidal bilverksted og bensinstasjon.
Leif hadde Grand Kafe og Sannidal Landhandel.*

«ARVEN» UTGIS AV SANNIDAL HISTORIELAG
www.sannidalhistorielag.no

Redaksjonskomité:		Gunnar Aabøe	tlf. 94 53 77 40
Ragnar Grønåsen	tlf. 99 16 02 50	«Arven»s	
Anne Sofie Aardalen	tlf. 41 27 32 46	bankgirokontonr.:	2655.60.82854
Ove Bertelsen	tlf. 95 90 14 17		

Husk å melde fra til redaksjonskomiteen ved den minste adresseforandring.